

La construcció de l'hegemonia política: Esquerra, 1931-1933

VISTA PRÈVIA

Confluència i síntesi. Segurament, aquests són els termes que millor defineixen la fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya el 1931. La recerca d'un horitzó comú entre l'obrerisme, el republicanisme i el catalanisme per bastir una alternativa democràtica als defensors de l'status quo de la Restauració. Tot en un moment on la majoria de la societat catalana se situava, amb diferents matisos, en el si del catalanisme d'esquerres. I Esquerra va saber traduir el desig de llibertat de tot un poble amb una victòria incontestable a les urnes. Un impuls per erigir-se com la formació hegemònica durant la dècada republicana.

Esquerra Republicana de Catalunya va néixer ara fa 80 anys en la Conferència d'Esquerres Catalanes celebrada en comissions el 17 de març de 1931 a l'Ateneu Republicà de Gràcia i en sessió plenària el 18 i 19 del mateix mes al Foment Republicà de Sants. En aquesta conferència, s'abordà la necessitat de crear un partit que aglutinés els republicans d'esquerres a Catalunya, per tal de dotar-los d'un instrument democràtic però amb una disciplina única. El partit, que s'havia d'anomenar inicialment Partit Republicà Socialista de Catalunya, va acabar prenent el nom de d'Esquerra Republicana de Catalunya sobretot per les pressions dels grups republicans locals que hi eren presents. L'esmentada Conferència era una idea llençada uns mesos abans pel grup que publicava *L'Opinió* —d'ideologia socialdemòcrata i dirigit per Joan Lluhí (1897-1944)— i pel Partit Republicà Català —republicà, catalanista i obrerista, dirigit per Lluís Companys (1882-1940)—, i en ella hi participaren a part d'aquests dos grups, els independentistes d'Estat Català —comandats per Francesc Macià (1959-1933)— i els principals dirigents de la Unió de Rabassaires —com el propi Companys i Amadeu Aragay (1886-1966)¹. A més, hi participaren una unió de grups locals, la majoria dels quals provenien del republicanisme, ja fos federal o catalanista, com per exemple la Joventut Nacionalista La Falç de Josep Tarradellas (1899-1988); la Joventut

¹ Lluís Companys no va poder assistir personalment a la Conferència, ja que tenia una ordre de detenció en contra. Malgrat això, Joan Lluhí va dirigir als assistents unes paraules en nom del líder del PRC.

Raimon Soler
Investigador del Centre d'Estudis Antoni de Capmany
en Economia i Història Econòmica de la UB
raimonsoler@ub.edu

» Esquerra va néixer fa 80 anys davant la necessitat de crear un partit que aglutinés els republicans d'esquerres a Catalunya

Republicana de Lleida d'Humbert Torres (1879-1955); el reusenc Foment Republicà Nacionalista de Josep Andreu i Abelló (1906-1993); la Federació Republicana Socialista de l'Empordà de Josep Puig i Pujades (1883-1949); el Centre Republicà Federal Català, de Sant Feliu de Guíxols, de Josep Irla (1876-1958); o el Centre Democràtic Federalista, de Vilanova i la Geltrú, de Joan Ventosa i Roig (1883-1961). Finalment, també hi assistiren membres de la Unió Socialista de Catalunya (USC) com a observadors.

Tothom reconeix la sorpresa que va causar que Esquerra guanyés les eleccions municipals que es van celebrar el 12 d'abril de 1931 a Barcelona, cosa que va permetre, hores abans que es fes a Madrid, que Companys proclamés la República. I Macià la República Catalana. Això, sumat a la visió excessivament barcelonina de la majoria dels historiadors catalans i a la manca d'estadístiques per municipis, ha fet que molt sovint quedés en un segon terme el fet que l'hegemonia aconseguida per Esquerra va ser un procés que es va dilatar durant els anys 1931 i 1932. D'aquesta manera, sovint es resumeix la història de les eleccions d'abril de 1931 expressant que fou Esquerra qui les va guanyar, fent extensiva la victòria del partit a Barcelona a la resta del país. El que ens proposem demostrar aquí,

doncs, és que això no fou així i que l'hegemonia política d'Esquerra culminà en el 2n Congrés Nacional ordinari de juny de 1933.

El 12 d'abril de 1931 Catalunya no era d'Esquerra

Tal com hem dit, la majoria d'historiadors han acabat resumint les eleccions d'abril de 1931 amb la victòria d'Esquerra a la ciutat de Barcelona. Del que ningú no dubta és que la victòria republicana va ser contundent als Països Catalans. Tret de les Illes, a Catalunya i al País Valencià el nombre de regidors republicans superà el 50% dels electes —inclosos els que ho foren per l'article 29². En algunes províncies, com Girona i Lleida, aquest percentatge va ser encara més gran —73,5% i 81,1% respectivament. És evident, doncs, que a la majoria de poblacions, qualsevol formació que pogués ser considerada com a hereva de la monarquia, en qualsevol de les seves versions, va ser escombrada per un allau de vot popular. Això, al Principat, també incloïa la Lliga Regio-

2 La llei electoral vigent determinava en aquest article que si en un municipi o en un districte el nombre de candidats no superava els llocs a cobrir, aquests quedaven automàticament proclamats sense necessitat de passar per eleccions.

nalista que, fins el darrer moment, havia volgut liderar la transició del règim dictatorial a un de constitucional, però sense qüestionar la monarquia.

Tanmateix, la realitat política sorgida de les eleccions del 12 d'abril fou força complexa³. A la major part de poblacions es van presentar coalicions republicano-socialistes, en les quals no necessàriament Esquerra en fou la força majoritària. Tot depenia de l'arrelament del grup local adherit al nou partit. En poques poblacions va passar el mateix que a Barcelona, és a dir, que Esquerra guanyés —tot i que a la capital del país ho va fer en el marc d'una coalició amb la USC. Aquest és el cas de Figueres, ciutat on la Federació Republicana Socialista s'imposà clarament a la coalició formada pels federals i pels radicals. També es presentà en solitari a altres poblacions com a Montblanc o Vilanova i la Geltrú, on tenia dos centres adherits. En altres, el partit fou majoritari en les coalicions formades, com per exemple a la Bisbal d'Empordà, Cervera, Girona, Manresa i Sant Feliu de Llobregat.

Però aquesta no va ser la tònica dominant al conjunt del país, i Esquerra va tenir un paper secundari en moltes de les coalicions. A Badalona, hi van haver dues coalicions republicanes, una integrada per Esquerra, el Partit

3 Veure Taula 03

Sovint es resumeixen les eleccions del 1931 dient que les va guanyar Esquerra, fent extensiva la victòria del partit a Barcelona a la resta del país

Catalanista Republicà (PCR)⁴ i la USC, i l'altra pel Partit Republicà Radical (PRR), els Federals i la Derecha Liberal Republicana. A Mataró n'hi hagué, una de sola, de coalició republicana (Centre Republicà Federal, adherit a Esquerra, el PCR i el PSOE-UGT). A Sabadell i a Vilafranca del Penedès el grup dominant era el dels federals. A les comarques del Berguedà, Osona o el Vallès Oriental el partit que dominà fou el PCR, bé fos en solitari, bé en coalició; a Berga, empatà amb els monàrquics, a Vic dominaren amplament la coalició —9 regidors del PCR sobre 11— i a Granollers, el PCR es presentà en solitari i guanyà les eleccions i Esquerra quedava fora del consistori. A la ciutat de Tarragona, el PCR també era el partit majoritari a la coalició; a Reus, Esquerra només obtingué 6 dels 21 regidors republicans, i al

Vendrell el PCR també dominava la coalició republicana triomfant. A les terres de l'Ebre, el que dominava era el Partit Republicà Radical Socialista (PRRS) de Marcel·lí Domingo (1884-1939), el qual no va acabar d'integrar-se a la disciplina d'Esquerra, malgrat formar part del seu Directori.

A mesura que ampliem el focus, i no tenim en compte només les capitals de comarca, aquesta diversitat encara es fa més palesa. A ciutats com Cornellà de Llobregat, qui va guanyar van ser els del PRR, de la mateixa manera que a la Seu d'Urgell. A Arenys de Mar i a Mollet del Vallès va guanyar el PCR en solitari. Per no parlar d'aquells municipis on, malgrat les forces del canvi, encara van guanyar les forces monàrquiques —inclosa aquí la Lliga: Alcanar, Banyoles, Calella, Gavà, Igualada, Ripoll, Sant Boi de Llobregat, Sant Carles de la Ràpita, Sant Cugat del Vallès, Sitges, Tàrraga, Ulldecona i Vielha, entre les ciutats més importants de Catalunya⁵.

El procés de construcció de l'hegemonia política, 1931-1933

Per tant, la consolidació d'Esquerra Republicana de Catalunya com a força hegemònica es va produir després de les eleccions, fonamentada sobretot en la victòria del partit a Barcelona, però també en la seva ampla extensió territorial, que era el tret que diferenciava Esquerra de la resta de grups republicans. La distribució regional de les entitats participants a la Conferència d'Esquerres ens demostra que, malgrat no ser el grup dominant, tenia una implantació molt més àmplia que partits com el PCR o el PRRS. També cal destacar, però, que es va produir un procés d'ampliació de la influència territorial que es va desenvolupar entre el 14 d'abril de 1931 i el 2n Congrés Nacional ordinari de juny de 1933, que es va manifestar en dos vessants. Un, el de la mateixa organització i, en segon terme, des del punt de vista electoral.

L'organització real del partit es va dur a terme durant la tardor de 1931, quan s'inicià el procés que conduiria al 1r Congrés Nacional ordinari d'Esquerra Republicana de Catalunya, celebrat el 13 i el 14 de febrer de 1932 a Barcelona. Això fou així perquè en el termini de temps que transcorregué entre el 12 d'abril i l'agost, la tasca central dels republicans catalans va ser la de l'es-

4 Partit fundat formalment una setmana després que Esquerra i dirigit per personatges com Lluís Nicolau d'Olwer (1888-1961), Antoni Rovira i Virgili (1882-1949), Amadeu Hurtado (1875-1950), Manuel Carrasco i Formiguera (1889-1938) o Lluís Vila i d'Abadal (1889-1937). Era la fusió d'Acció Catalana i d'Acció Republicana de Catalunya, partits que durant tot el 1930 ja actuaven de facto com un de sol. El març de 1931 disposava de dos diaris a la ciutat de Barcelona: *La Publicitat* i *La Nau*. El partit es va anar desintegrant a partir de l'abril del mateix 1931. El 1933 canvià de nom per denominar-se Acció Catalana Republicana, nom amb el qual també és conegut. Vegeu BARAS, *Acció Catalana: 1922-1936*.

5 *Baluart de Sitges*, 18-4-1931; *El Correo de Tortosa*, 16-4-1931; *El Dia d'Igualada*, 16-4-1931; *Diario de Gerona*, 16-4-1931; *El Diluvio*, 16-4-1931; *Heraldo de Tortosa*, 16-4-1931; *La Publicitat*, 16-4-1931; *La Vanguardia*, 16-4-1931; *La Veu de Catalunya*, 16-4-1931; CORNELLÀ, «Banyoles 1931: algunes notes entorn de les eleccions municipals»; GABERNET, *El Gavà dels anys 30. Experiències viscudes*; i GUTIÉRREZ i TARDÀ, «La Segona República i la Guerra Civil a Cornellà de Llobregat».

La consolidació d'Esquerra com a força hegemònica es va produir després de les eleccions, fonamentada sobretot en la victòria del partit a Barcelona i en la seva ampla extensió territorial

tructuració de les institucions de la República: constitució de la Diputació provisional de la Generalitat, eleccions a les Corts constituents (28 de juny de 1931) i referèndum per votar l'Estatut de Núria (2 d'agost de 1931).

Com podem veure a la taula 1, entre la Conferència d'Esquerres i el 1r Congrés Nacional ordinari es va produir una allau d'adhesions d'entitats, de centres i de militants a Esquerra que va tenir com a conseqüència que comptés a finals de 1931 amb organització a pràcticament totes les comarques. De les 82 entitats adherides a la Conferència d'Esquerres que representaven 16.722 afiliats, es va passar a 322 entitats adherides i 34.650 afiliats a finals del mateix any. Per tant, en aquesta primera fase, el que es va produir fou l'expansió territorial, de manera que en aquest 1r Congrés Nacional hi trobem representades totes les comarques excepte l'Alta Ribagorça, la Garrotxa, el Pla de l'Estany i la Vall d'Aran⁶.

En una segona fase, entre el 1r i el 2n Congrés Nacional, el que es produeix és una consolidació organitzativa. La implantació territorial es completa: l'única comarca no representada al Congrés Nacional de juny de 1933 fou

l'Alta Ribagorça i encara hem de tenir en compte el fet que hi va haver unes 65 entitats (16.491 afiliats) que no van assistir al mateix, per motius diversos. Però no és això el que destaca, sinó que el nombre de militants es va tornar a doblar en un any i mig passant dels 34.650 de 1931 als 68.615 de 1933.

Una anàlisi per regions, ens mostra que la majoria de la militància es concentrava a Barcelona, a la regió de Girona i a Lleida. Tot i això, la distribució comarcal en aquestes regions no era homogènia. Així, a la regió de Barcelona, la ciutat de Barcelona —amb 13.888 militants el 1933—, el Baix Llobregat i el Vallès Occidental eren els nuclis forts del partit. A la de Girona, aquesta militància es concentrava en tres comarques: l'Alt Empordà —infra-representada el 1933—, el Baix Empordà i el Gironès; a la de Lleida eren les Garrigues, el Pla d'Urgell i el Segrià els principals nuclis organitzats del partit. Al Camp de Tarragona, el nucli principal era la comarca del Baix Camp i la seva capital, Reus. En canvi, l'Alt Pirineu i les Terres de l'Ebre sempre van ser territoris de difícil implantació.

Cal posar, però, el nombre d'afiliats en relació a la població per aproximar-nos al grau d'implantació del partit —veure mapes 1 i 2. En aquest cas, la major intensitat es dona a la regió de Girona i a la de Lleida, i podem comprovar com

s'avançà entre 1931 i 1933 en les del Camp de Tarragona i en l'Ebre, la qual cosa explica que Esquerra arrabassés l'hegemonia política al PRRS en aquestes zones al preu, però, de perdre la majoria electoral, tal com veurem més endavant. En definitiva, Esquerra es convertí en aquest període en el partit hegemònic a Catalunya gràcies, sobretot, a l'extensió de la seva organització.

Aquesta hegemonia es traduí electoralment en les diverses ocasions en què els electors foren cridats a votar. El punt àlgid, però, es va produir en les eleccions al Parlament de Catalunya. Després dels comicis de juny de 1931 per escollir les Corts constituents —les quals es trobaren encara marcades per la influència del 12 d'abril—, Esquerra es decidí a afrontar la construcció de l'autonomia catalana i arrencà, no sense concessions, l'aprovació de l'Estatut de les Corts constituents. Per aquest motiu, optà per afrontar les eleccions al Parlament de Catalunya pràcticament en solitari. Així o ho feu a Barcelona-ciutat, a Barcelona-província⁷, a Girona i a Lleida, mentre que a Tarragona formava una coalició amb la USC i amb el Partit Radical Autònom. Els resultats demostren la capacitat del partit de ca-

6 Per motius tècnics, s'ha utilitzat com a base del treball estadístic les comarques i regions actuals amb què s'estructura Esquerra.

7 En les dues circumscripcions de Barcelona incloïa membres d'altres formacions com la USC, entre d'altres

Ningú no dubta de la contundent victòria republicana als Països Catalans. Tret de les Illes, a Catalunya i al País Valencià el nombre de regidors republicans superà el 50% dels electes

Taula 01

Entitats adherides i afiliació a Esquerra (1931-1933)

Regió	Conferència d'Esquerres (1931)		1r Congrés Nacional (1932)		2n Congrés Nacional (1933)	
	Entitats	Afiliats	Entitats	Afiliats	Entitats	Afiliats
Barcelona	32	sd	123	13125	130	22416
Girona	13	sd	27	6925	79	7806
Penedès	6	sd	29	1225	29	2519
Camp de Tarragona	9	sd	18	1000	48	4068
Ebre	3	sd	10	175	17	2171
Catalunya Central	4	sd	44	2350	48	4800
Lleida	15	sd	36	9200	49	6960
Alt Pirineu			35	650	17	1384
Sense dades					65	16491
Total	82	16722	322	34650	482	68615

Fonts:

Conferència d'Esquerres (1931): IVERN, *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*, Volum 1, p. 58-59; *L'Opinió*, 17-10-1930 i 31-10-1930

1r Congrés Nacional ordinari (1932): les dades de les entitats procedeixen de *L'Opinió*, 16-9-1931 i 9-10-1931 i les de l'afiliació de *L'Opinió*, 28-10-1931.

En el cas de l'afiliació es tracta d'una estimació.

2r Congrés Nacional ordinari (1933): *La Humanitat*, 24-6-1933.

Les dades de Girona, el Vallès Oriental i la província de Tarragona han estat corregides amb les informacions procedents de: CARLES, «Documentació sobre Esquerra Republicana de Catalunya a l'Arxiu de la Guerra Civil a Salamanca»; GONZÁLEZ, «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals»; AA.DD., «Notícies d'E.R.C a les comarques tarragonines».

Només s'han tingut en compte aquelles entitats constituïdes abans de l'estiu de 1933.

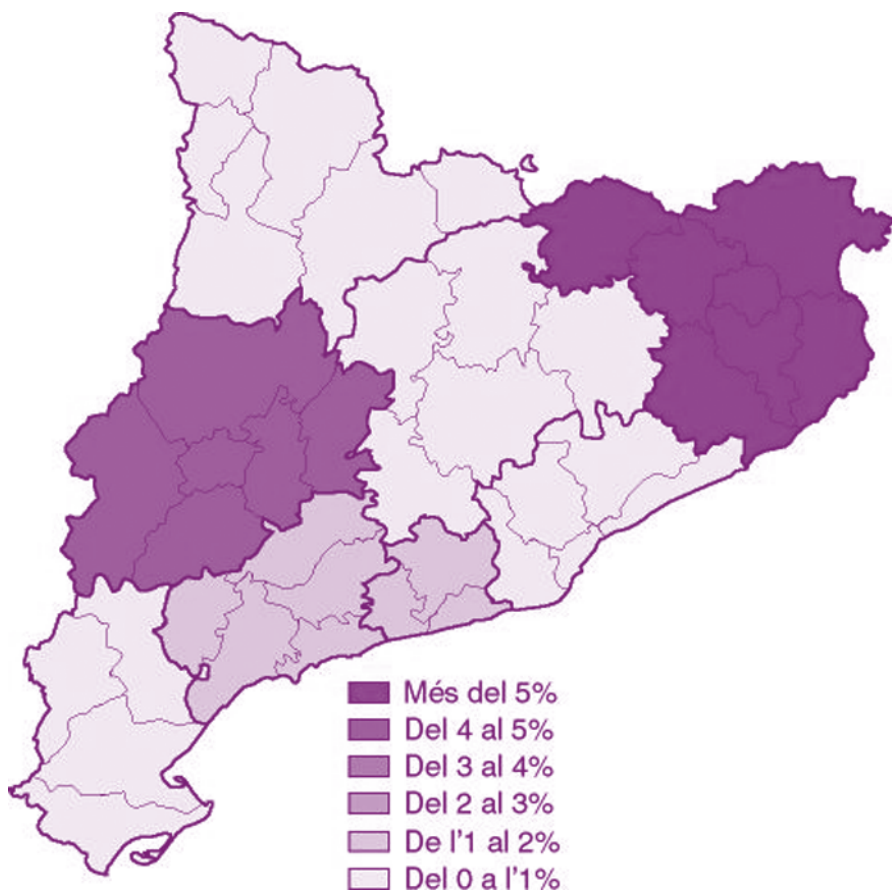
pitalitzar la instauració del règim republicà i autonòmic. El sistema majoritari donà a Esquerra un ampli avantatge de 56 diputats sobre 85, mentre que el principal competidor, la Lliga, n'obtenia només 16.

En canvi, l'hegemonia política del partit fou discutida en les eleccions de novembre de 1933. Malgrat guanyar les eleccions en nombre de vots —però no en escons—, Esquerra perdia a Barcelona-ciutat, Lleida i Tarragona, i mantenia els feus de Girona i Barcelona-província, amb la qual cosa aconseguia 17 diputats a les Corts espanyoles, contra els 22 de la Lliga Catalana. Només en tres regions se superà el 50% dels vots: al Penedès —amb un ampli suport dels rabassaires—, a la regió de Girona —sobretot a l'Alt i el Baix Empordà i al Gironès— i a l'Alt Pirineu —una zona menys poblada a la circumscripció lleidatana, que no arribà a compensar les pèrdues de la regió de Lleida. La victòria de la Lliga s'explica en bona part per la divisió de les esquerres. La ruptura d'octubre de 1933 entre el grup de Lluhí i Tarradellas i Esquerra —que conduí als que abandonaren la formació a crear el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra (PNRE) i coaligar-se amb el PCR— tingué greus conseqüències per al partit de Macià i Companys —veure taula 2. Tanmateix, els comicis van posar en evidència que Esquerra era

» Entre el 14 d'abril de 1931 i el 2n Congrés Nacional de 1933 es produeix un important procés d'extensió territorial i organitzativa que es tradueix en l'hegemonia electoral

Mapa 01

Implantació territorial d'Esquerra. 1r Congrés Nacional ordinari (1932)

Nota: el mapa expressa el grau d'implantació entès com la relació entre el nombre d'afiliats de cada regió dividit pel nombre d'habitants de la mateixa.

Fons:

Conferència d'Esquerres (1931): IVERN, *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*, Volum 1, p. 58-59; *L'Opinió*, 17-10-1930 i 31-10-1930.

1r Congrés Nacional ordinari (1932): les dades de les entitats procedeixen de *L'Opinió*, 16-9-1931 i 9-10-1931 i les de l'afiliació de *L'Opinió*, 28-10-1931. En el cas de l'afiliació es tracta d'una estimació.

2n Congrés Nacional ordinari (1933): *La Humanitat*, 24-6-1933. Les dades de Girona, el Vallès Oriental i la província de Tarragona han estat corregides amb les informacions procedents de CARLES, «Documentació sobre Esquerra Republicana de Catalunya a l'Arxiu de la Guerra Civil a Salamanca»; GONZÁLEZ, «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals»; AA.DD., «Notícies d'E.R.C a les comarques tarragonines». Només s'han tingut en compte aquelles entitats constituïdes abans de l'estiu de 1933.

Dades demogràfiques: Idescat

Fins el 1r Congrés es va produir una allau d'adhesions d'entitats i de militants que li va permetre estar estructurada pràcticament a totes les comarques a finals de 1931

Mapa 02

Implantació territorial d'Esquerra. 2n Congrés Nacional ordinari (1933)

Nota: el mapa expressa el grau d'implantació entès com la relació entre el nombre d'afiliats de cada regió dividit pel nombre d'habitants de la mateixa.

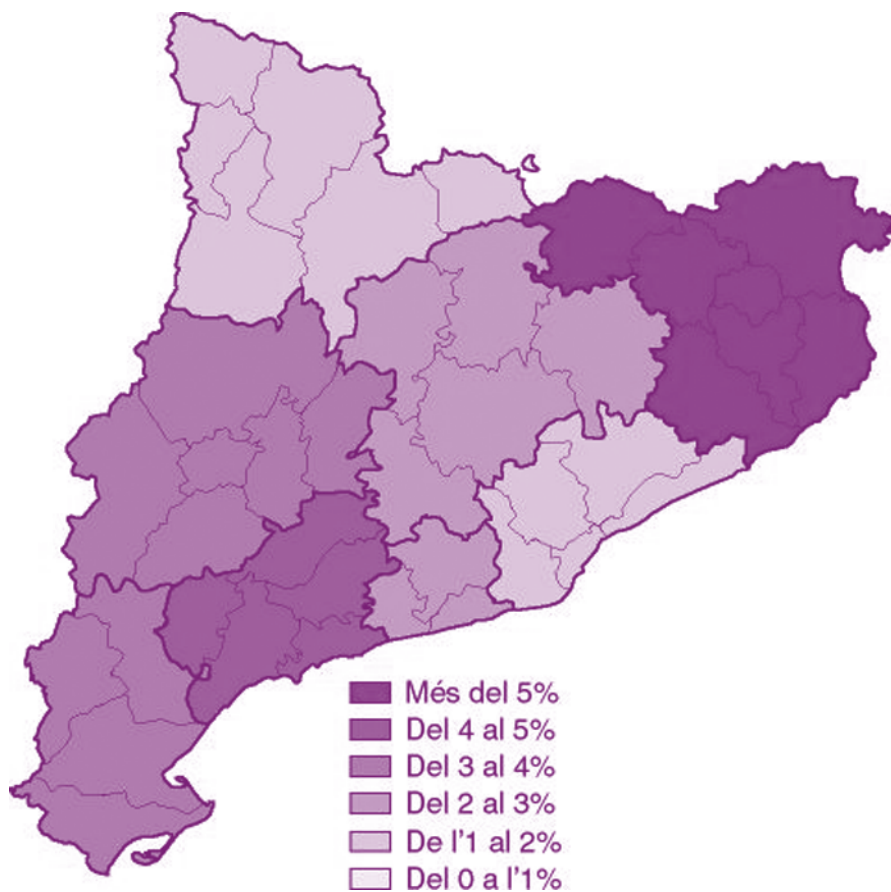
Fonts:

Conferència d'Esquerres (1931): IVERN, *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*, Volum 1, p. 58-59; *L'Opinió*, 17-10-1930 i 31-10-1930.

1r Congrés Nacional ordinari (1932): les dades de les entitats procedeixen de *L'Opinió*, 16-9-1931 i 9-10-1931 i les de l'afiliació de *L'Opinió*, 28-10-1931. En el cas de l'afiliació es tracta d'una estimació.

2n Congrés Nacional ordinari (1933): *La Humanitat*, 24-6-1933. Les dades de Girona, el Vallès Oriental i la província de Tarragona han estat corregides amb les informacions procedents de CARLES, «Documentació sobre Esquerra Republicana de Catalunya a l'Arxiu de la Guerra Civil a Salamanca»; GONZÁLEZ, «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals»; AA.DD., «Notícies d'E.R.C a les comarques tarragonines». Només s'han tingut en compte aquelles entitats constituïdes abans de l'estiu de 1933.

Dades demogràfiques: Idescat

» La divisió de les esquerres explica la victòria de la Lliga el 1933. Tanmateix, s'evidencia que qualsevol fórmula d'unitat de les esquerres, havia de partir de les files d'Esquerra

el partit hegemònic de les esquerres a Catalunya i que, qualsevol fórmula d'unitat, havia de partir de les seves files: per primera vegada Esquerra superà l'aliança PCR-PRRS al Camp de Tarragona i a l'Ebre. Així s'aprengué la lliçó, i a les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, la unitat republicana es va recuperar en la majoria de poblacions catalanes. El primer pas el donà Lluís Companys, quan formà un govern de concentració republicana amb cinc consellers d'Esquerra, un de la USC, un del PNRE i un d'Acció Catalana Republicana —abans PCR. Això facilità la coalició d'aquests partits a Barcelona i en moltes altres poblacions arreu de Catalunya permetent, per tant, una victòria generalitzada de les esquerres en les esmentades municipals.

Els fonaments de l'hegemonia política

És evident que l'hegemonia política d'Esquerra es basà en la seva victòria a Barcelona el 1931. Aquesta es produí sobretot perquè el partit va aparèixer davant l'electorat popular com l'única alternativa real al règim monàrquic. La classe mitjana i la classe obrera es mobilitzà per una ruptura total amb el passat. A més, hi hem d'afegir l'indubtable prestigi de Francesc Macià i la ca-

pacitat d'aglutinar sectors com el grup de *L'Opinió* o persones com Companys, amb gran prestigi entre les classes populars. El que va acabar de reblar el clau fou la visió de Companys i Macià, els quals proclamaren, successivament, la República —hores abans que es fes a Madrid— i la República Catalana. Això va permetre que Macià i el seu govern provisional —format significativament per tots els sectors republicans: USC, UGT, PCR i PRR— es convertissin en l'únic interlocutor entre Catalunya i el govern provisional de la República. A més, un cop instaurada la Generalitat provisional, va permetre que fos Esquerra qui determinés el camí a recórrer per aconseguir l'autonomia de manera que s'arribà a la celebració del referèndum de l'Estatut amb el suport de pràcticament totes les forces polítiques catalanes.

Però la victòria a Barcelona no era suficient. Esquerra, malgrat no ser el partit majoritari a moltes poblacions, partia d'una situació d'avantatge respecte altres forces republicanes. Les entitats que participaren a la Conferència de les Esquerres Catalanes significaven una àmplia implantació territorial. Els altres partits republicans no disposaven, malgrat tot, d'una xarxa tan àmplia de centres. El PRR es concentrava sobretot a Barcelona, i la seva derivada el va situar en una posició mar-

ginal a Catalunya. El PCR només tenia un suport ferm en algunes comarques —Vallès Oriental, Berguedà, Osona—, i després del 14 d'abril es va anar desintegrant paulatinament. El Partit Federal es trobava fragmentat i la major part dels centres federals històrics van acabar adherint-se a Esquerra entre el març de 1931 i el juny de 1933. El PRRS de Marcel·lí Domingo no va poder estendre la seva influència més enllà de les Terres de l'Ebre. La USC reconeixia la seva inferioritat tot establint el que, de facto, era una aliança. I el PSOE tenia a Catalunya una presència marginal.

Finalment, malgrat tots els problemes interns, Esquerra es va demostrar com un partit capaç d'aglutinar l'ampli espectre de les esquerres catalanes durant la dècada de 1930. Bona part dels centres federals de comarques, grups socialistes i catalanistes, militants de la CNT, personatges i centres del PCR, hi van ingressar després de l'abril de 1931. A més, fins a la constitució del Parlament de Catalunya, Macià i Esquerra van incorporar als seus governs elements de procedència diversa: membres de la USC, de la UGT —fent entrar en crisi aquesta organització—, del PCR i, fins i tot, del PRR. A això hi hem de sumar la capacitat d'establir coalicions diverses en cada moment. A més de l'aliança estratègica amb la USC, Esquerra va pactar fins al 1933 en dife-

Esquerra va aconseguir una implantació territorial i una hegemonia política que mai més cap organització de les esquerres catalanes ha assolit

rents ocasions i circumscripcions amb el PRRS, amb la Derecha Liberal Republicana, amb el PRR, amb diversos sectors dels Federals i amb el PSOE. Amb tot això, Esquerra va aconseguir una implantació territorial i una hegemonia política que mai més cap organització de les esquerres catalanes ha assolit. ◀

Taula 02

Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya (20 de novembre de 1932) i al Congrés de Diputats (19 de novembre de 1933).
Mitjana dels percentatges per regió (%)

Regions	Eleccions al Parlament de Catalunya (1932)					Eleccions al Congrés de Diputats (1933)				
	ERC	LC	PCR	PRR	Altres	ERC	LC	CEC	PRR	Altres
Barcelona	52,1	30,3	1,8	8,2	7,6	43,8	42,3	6,5	5,7	1,7
Girona	52,3	27,8	5,9	1,7	12,3	52,8	35,3			11,9
Penedès	62,2	24,0	3,4	2,2	8,1	55,5	36,3	3,0	1,9	3,9
Camp de Tarragona	43,3	29,6	22,9	0,7	3,5	41,6	40,3	16,1		1,9
Ebre	28,9	35,5	33,3	1,3	0,9	28,3	49,6	21,9		0,2
Catalunya Central	51,4	40,7		2,1	7,8	43,1	52,3	3,6	2,0	0,2
Lleida	52,9	41,2			5,9	46,5	49,0			4,5
Alt Pirineu	60,2	36,4	7,6	0,2	1,8	50,8	48,2			1,0
TOTAL	47,8	29,6	8,4	5,7	8,4	42,6	40,6	7,2	4,7	4,8

Notes: LC: Lliga Catalana o les coalicions que formà (Concòrdia Ciutadana, Unió Ciutadana, Front Proporcionalista...). - PCR: Partit Catalanista Republicà. - PRR: Partit Republicà Radical - CEC: Coalició d'Esquerres Catalanes formada pel PCR, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, el Partit Republicà Radical Socialista i Acció Republicana (delegació catalana del partit de Manuel Azaña, Izquierda Republicana). - **Eleccions del 20 de novembre de 1932:** A Barcelona ciutat i província, Esquerra es presentava en solitari incloent a les seves llistes membres de la USC, de la Unió Catalanista i del Partit Republicà Democràtic Federal (PRDF). A Girona i a Lleida es presentava en solitari. I a Tarragona en la coalició Esquerra Republicana juntament amb el Partit Radical Autònom i la USC. - **Eleccions del 19 de novembre de 1933:** A Barcelona-ciutat i a Girona es presentà en solitari, incloent membres del PRDF i de la USC; a Barcelona-província en solitari amb membres de la Unió de Rabassaires, la USC i el PRDF. A Lleida es presentà amb el nom d'Esquerra Republicana incloent a les llistes un membre d'Acció Republicana. A Tarragona també va presentar-se amb el nom d'Esquerra Republicana incloent a les llistes un representant del PSOE i l'independent Daniel Mangrané (1884-1969).

Fons: VILANOVA, *Atlas electoral de Catalunya durant la Segona República*; Per als resultats de la província de Barcelona de 1933 veure SOLER, «La Esquerra de los «rabassaires». La participación política del campesinado en el Penedès, 1931-1936».

Taula 03

Resultats de les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 a les capitals de comarca (nombre de regidors)

	Republicans						Subtotal	Lliga i altres	TOTAL
	ERC-USC	PCR	PRR	Federals	Altres	CRS		Subtotal	
BARCELONA									
Barcelona	25		12	1			38	12	50
Badalona						17	17	15	32
Sant Feliu de Llobregat	9					4	13	0	13
Mataró	6	6				5	17	9	26
Sabadell	3	1	5	13			22	11	33
Terrassa	8	5				8	21	10	31
Granollers			13				13	5	18
GIRONA									
Figueres	12			6	1		19	1	20
La Bisbal d'Empordà	7	1					8	4	12
Olot	4	3				4	11	11	22
Girona	11	4					15	8	23
Banyoles	5					1	6	7	13
Ripoll						1	1	13	14
Santa Coloma de Farners			8				8	4	12
PENEDÈS									
Vilafranca del Penedès	3	4	1	7	1		16	1	17
El Vendrell						7	7	5	12
Vilanova i la Geltrú	15						15	6	21
CAMP DE TARRAGONA									
Valls						13	13	5	18
Reus	6	5				10	21	8	29
Montblanc	8						8	6	14
Falset						7	7	4	11
Tarragona	7	10				2	19	9	28

Nota: PCR: Partit Catalanista Republicà PRR: Partit Republicà Radical CRS: Coalició de republicans i socialistes de la qual no s'ha pogut determinar la filiació política dels regidors.

Fonts: Acció Ciutadana, Acció Comarcal, Aires de la Conca, El Autonomista, Avui, Cervera, Correo de Tortosa, El Deber, El Dia d'Igualada, El Dia de Manresa, El Dia de Terrassa, Diari d'Igualada, Diari

de Vich, Diario de Gerona, El Diluvio, Empordà Federal, Foment, La Galeria, El Heraldo de Tortosa, Pueblo, Pla i Muntanya, La Publicitat, Renovació, La Vanguardia i La Veu de Catalunya.

Taula 03 (cont.)

Resultats de les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 a les capitals de comarca (nombre de regidors)

	Republicans						Subtotal	Lliga i altres	TOTAL
	ERC-USC	PCR	PRR	Federals	Altres	CRS		Subtotal	
EBRE									
Tortosa						21	21	10	31
Amposta						8	8	8	16
Móra d'Ebre									sd
Gandesa						7	7		7
CATALUNYA CENTRAL									
Igualada	8						8	10	18
Manresa					2	15	17	11	28
Berga		7					7	7	14
Vic		9			2		11	8	19
Solsona						7	7	4	11
LLEIDA									
Les Borges Blanques			8				8	4	12
Balaguer						9	9	4	13
Mollerussa									sd
Cervera	4	2					6	4	10
Lleida						22	22	8	30
Tàrraga		3			1		4	9	13
ALT PIRINEU									
La Seu d'Urgell			7				7	4	11
El Pont de Suert									sd
Puigcerdà						7	7	3	10
Tremp		7			1		8	2	10
Sort		2	6				8		8
Vielha e Mijaran							0	7	7
TOTAL	141	90	39	27	43	140	480	257	737

CARRERAS i VALL, *La II República a Badalona, 1931-1936: una població industrial en crisi*.
CASTELLS, *Sabadell Informe de l'Oposició IV. Del terror a la Segona República 1918-1936*.

CORNELLÀ, «Banyoles 1931: algunes notes entorn de les eleccions municipals».
MANTÉ, «La Segona República a Mataró. De l'entusiasme a les dificultats».

«Manresa. La República en un clic» <www.memoria.cat/republica>
«Tots els noms» <www.totselsnoms.org>

MÉS INFORMACIÓ

AA.DD. «Notícies d'E.R.C a les comarques tarragonines». A *Quaderns d'Història Contemporània. Extra Revolució i Guerra Civil. Recerques a l'Arxiu Històric Nacional de Salamanca* (.S.G.C.). Tarragona: Departament d'Història Contemporània, 1983, p., 223-226.

ALQUÉZAR, Ramon, MARÍN, Enric, MORALES, Mercè (coords.), *Esquerra Republicana de Catalunya. 70 anys d'història (1931-2001)*. Barcelona: Columna, 2001.

BARAS, Montserrat. *Acció Catalana: 1922-1936*. Barcelona: Curial Edicions, 1984.

BURRULL, Jaume. *Les comarques de Lleida durant la Segona República (1930-1936)*. Barcelona: L'Avenç, 1986.

CARLES, Francina. «Documentació sobre Esquerra Republicana de Catalunya a l'Arxiu de la Guerra Civil a Salamanca». A *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1982, vol. 26, p. 273-310.

CARRERAS I SERRA, Montserrat i VALL I SERRA, Núria. *La II República a Badalona, 1931-1936: una població industrial en crisi*. Badalona: Museu de Badalona, 1987.

CASTELLS, Andreu. *Sabadell Informe de l'Oposició IV. Del terror a la Segona República 1918-1936*. Sabadell: Edicions Riutort, 1980.

CORNELLÀ, Pere. «Banyoles 1931: algunes notes entorn de les eleccions municipals». A *Revista de Girona*, 1979, núm. 87, p. 83-89.

CULLA, Joan B.. *El catalanisme d'esquerra: del grup de «L'Opinió» al Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra: 1928-1936*. Barcelona: Curial Edicions, 1977.

FERRAN, Marc, SUBIRATS, Òscar i TOUS, Jordi. «Del Foment a l'Esquerra. 1906-2002». A *Foment*, 2002, Va època, núm. 6, p. 9-25.

GABERNET, Assumpta. *El Gavà dels anys 30. Experiències viscudes*. Gavà: Institut Municipal de Gestió del Patrimoni Cultural i Natural de Gavà, 2007.

GONZÁLEZ, Arnau. «ERC al Vallès Oriental (1931-1936): implantació territorial, militància i resultats electorals». A *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2007*. Granollers, 2008, p. 11-48.

GUTIÉRREZ, Gregorio i TARDÀ, Joan. «La Segona República i la Guerra Civil a Cornellà de Llobregat». A AA.DD.. *Cornellà de Llobregat. Estudis d'Història*. Cornellà de Llobregat: Ajuntament de Cornellà, 1987, p. 253-335.

IVERN, M. Dolors. *Esquerra Republicana de Catalunya (1931-1936)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988-1989, 2 volums.

MANTÉ, Marta. «La Segona República a Mataró. De l'entusiasme a les dificultats» A *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, 1982, núm. 13, p. 13-17.

MOLAS, Isidre. *El sistema de partits polítics a Catalunya, 1931-1936*. Barcelona: Edicions 62, 1972.

PUJOL, Enric (dir.). *El somni republicà. El republicanisme a les comarques gironines 1900-1936*. Barcelona: Viena Edicions, 2009.

SALLÉS, Anna. *Quan Catalunya era d'Esquerra*. Barcelona: Edicions 62, 1986.

SÀNCHEZ, Josep (coord.). *El republicanisme a les Terres de l'Ebre*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2007.

SOLER, Raimon. «La Esquerra de los «rabassaires». La participació política del campesinado en el Penedès, 1931-1936». Comunicació presentada al XIII Congrés de la Sociedad Española de Historia Agraria, Lleida, 12-14 de maig de 2011.

VILANOVA, Mercè. *Atles electoral de Catalunya durant la Segona República*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill – Edicions La Magrana, 1986.

ENLLAÇOS

Manresa. La República en un clic.
www.memoria.cat/republica/

Memòriaesquerra.cat
www.memoriaesquerra.cat

Tots els noms
www.totselsnoms.org